

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Владислав ВОРОБІЙОВ,

*аспірант 2 року навчання юридичного
факультету Дніпровський національний
університет імені Олеся Гончара, м. Дніпро*

Науковий керівник: *Соколенко О. А.,
д-р юрид. наук, проф.*

Донедавна законодавчі положення, що стосуються адміністративно-правового статусу воєнного стану, його правової природи та порядку його введення були декларативними, тобто передбачені Конституцією України та законами, проте, не мали практичного втілення. Повномасштабне військове вторгнення росії 24 лютого 2022 року кардинально змінили ситуацію та правовий стан в Україні, оскільки Указом Президента України № 64/2022 24.02.2022 р. з 05 години 30 хвилин у державі було введено воєнний стан.

Перш за все слід з'ясувати зміст поняття “воєнного стану”. Законодавче визначення воєнного стану міститься в Законі України “Про правовий режим воєнного стану”. Згідно ст. 1 даного Закону воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень [2]. Ще одне визначення міститься в Законі України “Про оборону України”, зміст воєнного стану визначається дещо інакше, проте спільною в даних визначеннях є умова, за якої він вводиться - збройна агресія чи загроза нападу, небезпека державній незалежності України, її територіальній цілісності. Тобто на законодавчому рівні наведені дефініції цього поняття, що дозволяє з'ясувати сутність та призначення воєнного стану.

Положеннями Конституції України та законів чітко визначено процедурні питання введення воєнного стану на території держави чи в окремих її місцевостях. Згідно п. 20 ст. 106 Конституції України Президент України приймає відповідно до закону рішення про введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях у разі загрози нападу, небезпеки державній незалежності України. Також п. 31 ст. 85 Конституції України встановлено, що до

повноважень Верховної Ради України віднесено затвердження протягом двох днів з моменту звернення Президента України указу про введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях [1].

Введення воєнного стану в Україні означає переведення всіх суб'єктів публічного управління оперативного в особливі умови функціонування, які передбачають здійснення заходів і повноважень, необхідних для забезпечення ефективної оборони України, захист населення, підтримання правопорядку та забезпечення інтересів держави. В умовах воєнного стану значну долю навантаження з соціального регулювання взяли на себе військові адміністрації [5, с. 101].

Для практики державного управління введення на всій території України правового режиму воєнного стану відбулося уперше за роки державної незалежності. Разом із тим, з початку військової агресії стартував процес накопичення безцінного досвіду адміністрування найважливіших сфер соціального життя.

Адміністративно правове регулювання введення воєнного стану включає в себе декілька аспектів. Перш за все важливим фактором є регулювання чіткого встановлення порядку організації та діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування, спрямованої на забезпечення оборони України, захисту безпеки населення та інтересів держави. Наступним аспектом є визначення обсягу обмеження прав та свобод людини, а також порядку їх реалізації. Також важливо визначити види та порядок реалізації заходів правового режиму воєнного стану [4, с. 103].

Так, згідно ст. 1 Закону України “Про правовий режим воєнного стану” органи державної влади, військове командування, військові адміністрації та органи місцевого самоврядування наділяються спеціальними повноваженнями для забезпечення зазначеного режиму. Даним положенням визначається діяльність адміністративно-правового регулювання воєнного стану в Україні. Так, Законом передбачено, що військове командування – видає обов'язкові до виконання накази і директиви з питань забезпечення оборони, громадської безпеки і порядку, здійснення заходів правового режиму воєнного стану, а військові адміністрації – мають на меті забезпечення дії Конституції та законів України, забезпечення разом із військовим командуванням запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, оборони, цивільного захисту, громадської безпеки і порядку, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян на відповідній території України [2].

Військові адміністрації та військово-цивільними адміністрації є тимчасовими державними органами, які формуються указом Президента України та діють на визначеній главою держави території України, як тимчасовий вимушений захід з елементами військової організації та публічного адміністрування.

На сьогодні, згідно чинного закону, військові адміністрації населених пунктів фактично формуються “з нуля” з військовослужбовців військових формувань, правоохоронних органів, служби цивільного захисту, працівників, які уклали з Генеральним штабом Збройних сил України трудовий договір.

Особливого статусу на період воєнного стану, введеного в Україні набуває Генеральний штаб Збройних Сил України та інше військове командування [4, с. 104].

Крім утворення особливих владних структур в умовах воєнного стану органи виконавчої влади, зокрема Кабінет Міністрів України, інші державні органи, військове командування, військові адміністрації, органи місцевого самоврядування продовжують здійснювати свої повноваження, надані їм Конституцією України та законами України. Більше того, у період воєнного стану не можуть бути припинені повноваження органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, та органів, підрозділи яких здійснюють контррозвідувальну діяльність [3, с. 491]. І ці положення є важливими правовими гарантіями діяльності органів публічної влади.

Що стосується адміністративно-правового регулювання обмеження прав та свобод людини під час воєнного стану, в ст. 64 Конституції України передбачено, що конституційні права і свободи людини і громадянина не можуть бути обмежені, крім випадків, передбачених самою Конституцією. Проте, в Указі Президента України № 64/2022 “Про введення воєнного стану в Україні” від 24 лютого 2022 р. № 181-р встановлено, що у зв’язку із введенням в Україні воєнного стану тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені ст. ст. 30-34, 38, 39, 41-44, 53 Конституції України. Тому обмеженню підлягають не всі права і свободи, а лише перераховані в даному Указі [4, 105].

Чітко визначене коло заходи правового режиму воєнного стану в межах адміністративно-правового регулювання воєнного стану передбачаються Законом України “Про правовий режим воєнного стану”, а також Планом запровадження та забезпечення заходів здійснення правового режиму воєнного стану в Україні, затвердженим розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2022 р. № 181-р. Так, даними актами визначено досить широке коло заходів, які запроваджуються, в першу чергу для забезпечення правопорядку, а також захисту важливих та критичних об’єктів.

Отже, підсумовуючи вищенаведене, можна зробити висновок, що запровадження воєнного стану в Україні з початку повномасштабного вторгнення несе з собою низку змін адміністративно-правового регулювання, що, зокрема, стосується зміни функціонування державних органів та органів місцевого самоврядування. Крім того, впливу також зазнає обсяг прав та свобод людини, який звужується під час дії воєнного стану, що безпосередньо визначається Конституцією України, законами, а також Указом Президента. Важливим також є застосування заходів правового режиму воєнного стану, які покликані забезпечити правопорядок та охорону.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#top> (дата звернення – 14.11.2023 р.).
2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення – 14.11.2023 р.).

3. Басс В. О., Корж-Ікаєва Т. Г. Правовий режим воєнного стану та його адміністративно-правове забезпечення в умовах повномасштабного збройного конфлікту в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 5. С. 489-492.

4. Комзюк А. Т., Комзюк М. А., Липій Є. А. Адміністративно-правовий режим воєнного стану, введеного в Україні у зв'язку з московською військовою агресією. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2022. № 3. С. 100-106.

5. Мельник С. М. Адміністративно-правовий статус військових адміністрацій в Україні в умовах правового режиму воєнного стану. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2022. № 6. С. 100-104.